

Piarres Hegitua. Olerkiak

Montpellier-ko sendailuak¹

Donibane Garaziko haur txar bat nintzelarik, ene amatxiren etxetik entzuten ahal nintien², goiz arrats tirahala kantuz, bi dendarri mutxurdin, debru zaharra mihian zutenak. Lapurtarrak ziren, eta beren euskara ederrak errekesta handia zien³ Garaztarren artean. Haurren katiximak, meza liburiak, eta kantikak oro, ez zirena lapurtarrez ixkiatiak⁴? Jaun Erretora ere, bere predikalkitik ez zena lapurtarrez ari igande guziez?

Beraz, nahi edo ez, ikasi nien emazte horien ahotik hemen aipatuko dutan kantu bat. Bainan ez nuen uste biziki zaharra zela, beharbada mendez mende herriko kantariak berritzen baitzuten lehengo euskararen itxura, bakoitzak bere aldetik. Egun haatik, iduritzen zaut⁵, olerkiaren eta musikaren arabera, hamabost edo hamaseigarren mendeko usain bat baduela.

1.– Haste hastetik, kantu hortan agertzen baita Montpellier-ko Unibertsitatearen fama handia, Salamanka-koa bezain ontsa ezagutia baitzen lehen. Badakigu, besteak beste, hango medikien eskola mundu guzian aipatia zela. Eta Frantzian, hamaseigarren mendeko idazle bat, François Rabelais, ez zena preseski handik ateratu mediku?

[1] sendagailuak

[2] nituen, nuen

[3] zuen

[4] idatziak

[5] zait

2.– Kantu hunek ezagutarazten baitauku¹ fraide ahalge gabeko bat, arrunt lizunkeriari emana. Ez dea hori ere, Erdi Mendeko marka bat? Frantzian segurik, denbora hortako idazki zombaitetan, badira naski delako «moines paillards» batzu, eta nornahiri irriak lotarazten dituztenak.

3.– Bertsu horietan, antzerki jostagarri zaharretan bezala, jende gaixtoek biltzen baitute azkenean sekulako zafraldi bat makila ukaldika. Berdin ez direa bururazten Frantsesek deitzen dituzten «farces moyenâgeuses» horiek?

Zorigaitzez, ez niz² aski jakintsun kantu hunen musika hemen eratzikitzeko.

1
Fraide³ txar batek jakin zuen
Etxekandre bat gaizki zela,
Haren senarra hor ez baitzen.
Kyrie, kyrie,
Haren senarra hor ez baitzen.
A la mezon,
Kyrie, eleison!

2
Agur Madame! Hunat jinik
Ikasi dut eri zarela,
Bai eta ganbaran bakarrik...
Kyrie, kyrie,
Bai eta ganbaran bakarrik,
A la mezon,
Kyrie, eleison!

[1] baitaigu

[2] naiz

[3] fraile

3
 Senarra dizit¹ Montpellier-ren,
 Ene sendatzeko urketa,
 Ez baitzaut² sekulan itzultzen...
 Kyrie, kyrie,
 Ez baitzaut sekulan itzultzen...
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

4
 Ez baduzu Jauna zurekin,
 Oi Andere maitagarria,
 Nik artatuko zaitut berdin...
 Kyrie, kyrie,
 Nik artatuko zaitut, berdin...
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

5
 Gaizo senarra, Montpellier-tik
 Heldu zen arrunt leherrina,
 Sendagailuak ekarririk...
 Kyrie, kyrie,
 Sendagailuak ekarririk,
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

6
 Haren beha zagon³ bidean
 Etxeko mutil azkarrena.
 Zer da berri gure herrian ?..
 Kyrie, kyrie,
 Zer da berri gure herrian,
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

[1] dut
 [2] baitzait
 [3] zegoen

7

Etxekandrea gau guzietz,
Fraide batekin ohatzen da,
Zuretzat otoitzak eginez...
Kyrie, kyrie,
Zuretzat otoitzak eginez,
A la mezon,
Kyrie, eleison

8

Harritzen naiz!... Ez dut sinesten
Fraideak sendatu duela,
Hor nintzalarik eri baitzen...
Kyrie, kyrie,
Hor nintzalarik eri baitzen,
A la mezon,
Kyrie, eleison!

9

Beraz, etxekoen isilik,
Ikusiko duzu ganbara,
Saski handi hunen barnetik...
Kyrie, kyrie,
Saski handi hunen barnetik,
A la mezon,
Kyrie, eleison!

10

Nausia sartu zen saskian,
Bere mutilak ekar lezan.
Eraman zuen bizkarrian...
Kyrie, kyrie,
Ereman zuen bizkarrian,
A la mezon,
Kyrie, eleison!

11

Xisto¹ huntan dautzut ekartzen
 Xoriño bat isil-isila.
 Hasten balin bada kantatzen...
 kyrie, kyrie,
 Hasten balin bada kantatzen,
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

12

Emaztea ohean zagon
 Fraidearekilan etzana.
 Xoria kantuz hasi zakon²
 Kyrie, kyrie,
 Xoria kantuz hasi zakon,
 A la mezon,
 Kyrie, eleison

13

Hortan, saskitik ateratuz,
 Nausiak makil ukaldika,
 Fraide ta andrea zanpatuz...
 Kyrie, kyrie,
 Fraide ta andrea zanpatuz,
 A la mezon,
 Kyrie, eleison!

14

Nor da nausi etxe batean?
 Iduri du senarra dela,
 Izanikan ere saskian...
 Kyrie, kyrie,
 Izanikan ere saskian,
 A la mezon,
 kyrie, eleison

[1] xistro, saski

[2] zitzaion

Borroka edo ez, Frantses idazleek, anitz ixtorio irri egingarrietan, erakusten dauzkute¹ gizagaizo batzu, erranez «cocu, battu et content» direla. Kantu huntan haatik, ikasi dugu Euskaldun Jaun bat bederen ez dela segurki kontent «cocu» bilakatzen delarik!..

Bainan, bada beste argibide bat jakiteko nundik heldu ziren mota hortako bertsu zombait. Badakigu gure arbasoak jostatzen zirela ezin gehiago, eskandala bat gertatzen zelarik herri batean. Berehala, gazte guziak deabriak hartiak ziren, besta jostagarri bat behar zutela egin. hala nola: toberak, tutak, eta galarrotsak... Handik laster, igande eder batez, denak agertzen ziren herriko plazan, jantzariekin bai eta bertsulariekin, erakutsi nahiz zer pentsatzen zuten «afera» hortaz. Azkenean, bistan da besta bururatzen zela irrietan... edo aharretan! Beraz, nik uste dut hemen aipatu dutan kantu hori, hola sortu zela lehen, ohidura zaharrerri esker.

Geroztik, ez dut sekulan entzun kantu hori, ez eta ere leitu² liburuetan. Beraz, beti nago zer debru izan behar zen delako «Fraide txar» hura. Iduritzen zait Frantximenta edo Kaskoia zela, «Agur Madame»... horrengatik, eta bereziki kantariak errepikatzen baititu ele bitxi horiek lelo nausagarri³ bat bezala: «A la mezon»... edo «A la maison»... Hala izanik, hemen ere ez dea ageri frantses hizkuntzak ez ziela errekesta handirik gure aintzinekoen artean? Ez baita atzo sortia euskararen eta erdararen borroka!

Maiatz. (1982, 3.zk.) 60-61

Nafarroari

Nafarroa lokartuz, menderen mendetan
Itotzera bazoan arrotzen besotan;
Lege onak galdurik, petzero gerletan,
Odolez gorritua beti debaldetan,
Estekatua zagon⁴ urrezko gatetan!...

[1] dizkigute

[2] irakurri

[3] irringarri

[4] zegoen

Tira biran, Frantzia eta Espainia,
 Ados ezin egonez, suminduz auzia,
 Muga debru¹ batekin hetsirik mendia.
 Bi zatiz egin zuten Nafarro handia,
 Iruñetik baztertuz ipar eskualdia.

Beraz, Pe Nafarroa, bakarrik egona,
 Axuri bat iduri, olatik joana.
 Urrikalgarria zen, galdurik artzaina,
 Kanpotik ezagutuz amaren usaina...
 Hain hurbil izanikan, oi zer bihotz mina!

Uroski mandozainak, abarkak jauntzirik,
 Heldu ziren, gaizoak, mugaz bestaldetik,
 Zapet eta gerriko hunat ekarririk,
 Iruñeko berriak euskaraz emanik,
 Arri, arri, mandoko !... oihuka bidetik.

Diputazio Forala, eskerrak Jaunari,
 Gizon jakintsunekin lotu zen lanari,
 Laster behar zutela eman herriari,
 Edertasunarekin azkar izigarri,
 Goi Nafarroa dadin bere gain ageri.

Geroztik, ohidura dute begiratzen,
 Arbasoen euskara, nun nahi hedatzen,
 Etxe xuri xaharrak, ederki berritzen...
 Mendirat, lantegia dute helarazten,
 Baserriko gizonek ihes ez dezaten.

Egun, Alduden gaindi, beso bat bezala,
 Bide bat heldu zauku², xuxen ta zabala.
 Goi Nafarroak badu guretzat axola:
 Xapel beltz edo gorri, ai ei ai mutila!...
 Erakusten du, naski, denak bat girela.

[1] deabru

[2] zaigu

Otoiz egin dezagun, herrian sar dadin,
Bide berri hortarik, lan, tresna, ta mozkin,
Ontasun, jakitate, zorion, irrintzin...
Bainan, oroz gainetik, sekulakotz behin:
Jainkoa, Nafarroa, Lege zaharrekin!

*Donibane Garazin, 1968-12-25
Zeruko Argia. (1970, 383-384.zk.) 15*

Oi Euskaldunak!

Aguirre Jaun Lehendakari zenaren oroitzapenetan
errespetuki eta bihotzez.

Oi Euskaldunak!
Ditzagun begira
Herriko bertsuak,
Bai eta fedia...

Bai ixtorioak
Amaren altzoan,
Zizelu handiak
Gure sukaldetan...

Bai gure pilotak
Plaza gogorretan,
Eta «Mutxikoak»
Herriko bestetan...

Bai etxe xuriak
Iturri aldetan,
Hil harri xaharrak
Xutirik loretan...

Bai mendi zorrotzak
Gure bortietan,
Eta oihan beltzak
Irati gainetan...

Bai untzi ttipiak
Itsaso handian,
Iduri xoriak
Uhain urdinetan.

Zendako nigarrak
Ditugu herrian,
Eta doluminak
Etxe zombaitetan?

Baditugu hilak
Españako gerlan,
Zinezko sailduak
Segurrik zeruan...

Eta «Gudariak»
Han kolpaturikan,
Oraino, gaixoak,
Etxetik kanpoan...

Amerikanoak
Ere, urrutian,
Dira aipatuak
Herri guzietan...

Gure soldadoak,
Joanik armetan,
Han dira galduak
Beti lanjerretan.

Zorigaitzengatik
Berdin dugu mina:
Sortzen da hortarik
Anaitasuna!

Nun nahi izanik,
Ahaideak gira,
Zeren mintzaturik
Orok Euskara!

Lege zaharretik
Ginien¹ biltzarra
Odolez beterik
Jin zauku bandera.

Hots! aspaldidanik
Badugu arbola,
Gernikan xutirik,
Guziz maitatua...

Dezagun geroztik,
Zazpi herrientzat,
Oihu bihotzetik:
Euskaldunok Bat!..

1960 martxoaren 30ean

Otsoak eta zakurrak

Festival de la force basque
Euskal Indar Xapelketa
Hendaian, 1987ko uztailaren 8an

Hego Euskal Herritik, otso bat jina zen
Hendaiarat, bai eta lanetik bizitzen.
Auzoek ere zuten ongi ezagutzen,
Iheslari gaizo bat bilakatu baitzen.

Bainan ihiztariak, Parisen, berriki,
Hango Jaun Handiekin zuten erabaki
Otsoa bahitzea «demokratikoki»,
Hiru zakur gotor zituztela aski.

[1] genuen

Handik laster zakurrak, goizetik Hendaian,
Elgarrekilan ziren, isilik, barrandan,
Hortzek irrikaturik, baina bat batian
Agertu zen otsoa karrika hegian...

Zakurrek berehala, saingaka ta oihuz,
Hartu zuten otsoa, lepotik tinkatuz,
Hunek aldiz, azkarki, borrokari lotuz,
Jo eta jo ari zen, bazterrak harrotuz.

Kalapita gorria, etxetik entzunez,
Bi otsema plazarat jeutsi ziren tanpez,
Zakur tzar horiei ihardetsiz kolpez,
Otso iheslaria lagundu beharrez.

Ados ziren ordean, gure gudariak:
Zakur oldartzaleak, otso bai, otsemak.
Ba bainan Euskaldunek, debriak¹ hartiak,
Lurreratu zituzten beren etsaiak.

Muturreko gogorak, zakurrek bildurik,
Zangoz gora karrikan zaudezten² etzanik,
Intzirika, orroaz, nigarrez hasirik,
Lekukoak leiota irriz zirelarik...

Arte hortan otsoa, nunbait zen gordetu,
Bere otsemarekin, bristez eskapatu,
Ta bi zakurrak aldiz, laster desagertu,
Zanpaldi on bat bezik³ ez baitzuten bildu!

Beraz, gure otsoak, ziren egun hortan,
Xapeldun ateratu Indar Jokoetan.
Goresmen berezi bat behar dute ukan,
Gora Euskadi eta... zakurrak lurpean!

[1] deabruak

[2] zeuden

[3] baizik

Pilotariak

Joka gaiten oneski,
Plaça juye bethi,
Hola da ohorezki.
1853 (Aldudeko pilota plazan)

Lehengo pilotariak,
Oi, plaza gizon handiak,
Mendetan ohoratiak!
Izanikan ehortziak,
Zien¹ esku famatiak
Ontsa ziren laudatiak,
Hobietan aipatiak,
Harrian xixelatiak.

Zaharren oroitzapenez,
Euskaldunak izanez,
Geroztik aste guziez,
Igandetan, ostegunez,
Pettan, Antton, Enaut, Manez,
Biltzen dira, zorionez,
Geldirik ezin egonez,
Pilotan ari beharrez.

Herrietan, gizon koxkor,
Nagusi, mutil, Erretor,
Eskutan pilota gogor,
Pasoak dutenak idor,
Begi zorrotz, beti pixkor,
Eta irriz edo mokor,
Bainan ez emaiten amor...
Hola gaztia, jozak hor!

[1] zuen

Jokatuz ohiko pinta,
 Hortan hasi da josteta,
 Bi kideek elgar susta,
 Ez dira jende herresta,
 Eskian dute zimizta...
 Jo hunat, jo harat eta
 Xehatu nahiz pilota,
 Puskatzen balitz, zer besta!

Xapelgo bat badelarik,
 Denak xuriz beztiturik,
 Heldu zauzkigu¹ nunbaitik,
 Uste dut amets batetik...
 Alta badute gorputzik,
 Zaluak, gantza gaberik,
 Besotan indar ukanik,
 Ukaldi gaitzak emanik.

Aitzin aldean, besainka²,
 Tiro bat da hunen saka!
 Ari zauku³, dena kaska,
 Kintzeak han ezin trenka...
 Bainan, besazpiz pasoka,
 Erreferak ere joka,
 Gihil⁴ alderat botaka,
 Erotu gabe lasterka.

Ez dut atxeman gizonik,
 Pilotaria ez denik,
 Horiek bezalakorik:
 Partida hasten delarik,
 Gertatzen dira bakarrik
 Jokoarekila baizik,
 Ez baitute axolarik
 Kintze zonbaiten kanpotik.
 Artzen⁵ dira hor, isilduz,

[1] zaizkigu
 [2] besagainka
 [3] zaigu
 [4] gibel

Besoz, bainan ere buruz,
Xedeak untsa gordetuz,
Besten nahiak asmatuz,
Xuxen lekian¹ agertuz,
Nun nahi pilota bilduz,
Makur guziak jasaituz,
Jukutriak ez barkatuz!

Iruskia² distiratzten,
Matelak ere gorritzen,
Atorrak larruan lotzen,
Esku hantiak erretzen,
Oinak errautsan ibiltzen,
Espartinak fundikatzen,
Gerriko batzu zabaltzen,
Bonetak aldiz airatzen!..

Xoko batean jarria,
Murruari kokatia,
Azantzan ezti eztia,
Hara nun den xaxaria³ ...
Ikusiz geroz kintzia,
Garraitu ala galdia,
Egiten dauku⁴ kundia,
Emanik bere kantia.

Eta berriz, tinki tanka,
Pilota harat hemenka,
Jokolariak indarka,
Iduri dute, noiztenka,
Debriak zalapartaka...
So egileak oihuka,
Gogotik esku zartaka,
Batzutan irrintzinaka!

[6] aritzen

[1] lekuan, hantuak, kondua, kontua, deabruak

[2] eguzkia

[3] pilota partida denboran, kintzeak kantatzen dituen kondatzailea

[4] digu

Herriaren bihotzian,
 Elizaren aitzinian,
 Hil harrien bazterrian,
 Arbasoen itzalian,
 Gazteak dira lorian,
 Leherrinak, izerdian,
 Gizonki bere jostetan,
 Pilota plaza garbian.

1967-8-15

Sagia¹ bihitegian

Gure etxe xurian, Garazi aldian,
 Sagutto bat bizi zen ontsa selaurian,
 Ogiz, artoz aserik, udan ta negian,
 Baina leku handi bat beharrez gainian,
 Uzta sartu ginien² bordatto berrian.
 Saguttoa geroztik barur ta mehian,
 Gosez hamikatia, bihi bat ezin jan,
 Selaurutik jeutsi zen nigarra begian!

Nola beraz atzeman bere bazkaria,
 Sukaldean izanik Minini gatia?
 Gau batez, ilunean, arrunt mehatia,
 Ihesari lotu zen, utzirik etxia.
 Jo harat eta hunat, ari zen sagia,
 Bordatto berriaren xekaturz bidia...
 Eta bizkitartean, ikusiz tokia,
 Han zen, ilargipean, han bihitegia!

[1] saga, parabisuan,

[2] genuen, zuen

Bordaren aitzinerat saguttoa jinik,
Ustez sartuko zela leioen azpitik,
Oi, zer debrukeria: ez aski lekurik!..
Bazen, hegi batean, xilo bat bakarrik,
Burdin zorrotz batekin langilek eginik.
Hortan ezarri zien mutturra lehenik,
Eta bere bizkarra larrutuz geroztik,
Indarka pasatu zen xilo txar hortarik.

Bihitegi berrian, parabisian zen,
Egunez eta gauez goxorik asetzen,
Beti kokorrerano nasaiki betetzen,
Jan eta lo, sagia, aste bat egon zen.
Gorputza biribila, gantzadun ta gizen,
Harra bezain lodia, herrestan ibiltzen,
Xutik ezin egonez, oinek ez ekartzen,
Zartatzeko heinean tripatik hantu zen!..

Bakarrik izan behar, beti tripa joko,
Zer bizi molde hitsa sagu batendako!
Gororat heldu zakon¹ ihes egiteko,
Baina kanpokalderat ez zen aterako:
Izanik lodiegi xiloarendako,
Saguttoa preso zen... ontsa jan orduko!..
Ezinbeste gaitz hortan, zer egin ahalko?
Berriz ere mehatu libro joaiteko.

Irakurle maitea, egia erranik,
Saguttoa bezala gira segurretik,
Ontasun poxiño bat biltzen dugularik,
Oro galtzen baitugu, hiltzen girelarik.
Hobe da bizitzea espantu gaberik,
Arbasoen legea behin ikasirik:
Nola mundu tzar huntan sartu ta buluzik²,
Hala joanen gira³, hor denak utzirik.

Gure Almanaka, 1963.

[1] zitzaion
[2] biluzirik
[3] gara

61. Sorginen kantia

Trinkun trankun!
Mendian ilhun,
Neori¹ gau hun!

Leherrinen diela
Debriak ez diena...

Higi hadi!
Da gauerdi,

Altx ipurdi!
Leherrinen diela
Debriak ez diena...

Jo pilota!
Lan Agota,
Dena bota!

1959-5-3

Xerria basurdetu nahia

Xerri gizen zikin bat, etzanik lohian,
Ase ta lokartu zen, tripa iruzkian²,
Ezkur amets eginez, oihana gogoan,
Ez baitzen, beharbada, jostatzen etxian...
Nahi zien³ ibili mendi handietan,
Basurde bat iduri, askatasunian!

[1] nehorri, inori

[2] eguzkian

[3] zuen

Larrazken egun batez, omen zen ñapurtu...
Denak utzirik eta, oihanetan sartu.
Basurde beltz azkar bat baitzakon¹ agertu,
Euskaldunak bezala, han ziren agurtu:
Goizik ari zirea? Ba, zu ere heldu?...
Eta biak ederki kurrinkaz mintzatu.

Basurdiarekilan adiskideturik,
Gure xerri lodia, haren gibeletik
Zabilan² mendiz mendi, beti sasupetik,
Egun gaztain aseta, bihar goseturik,
Hea alor batean ez zenez artorik,
Nunbaitik ezin sartuz, jo beste aldetik!

Ohidura baseri bihotzez lotia,
Aste baten burian³, ontsa mehatia,
Arrunt leherrina zen etxeko xerria,
Laster ezin ibiliz eta hatsantia,
Zangoetikan minez, dena larrutia,
Amor ez eman nahiz, hain zen tematia.

Azkenean xerria, orroaz nigarrez,
Utzirik basurdea, bakarrik izanez,
Etxerako bidea hartu zien zinez,
Xerritegi goxorat itzuli beharrez,
Asetzeko bederen, han egun guziez,
Alferretan geroztik, ametsak eginez!

Adiskide maitea, ixtorio hori,
Guretzat ez liteke irri-gingarri,
Zeren eta xerriak, buruz mendiari,
Betikotz atxikia askatasunari,
Egin baitu, gaizoa, indar izigarri...
Ez baita hil ordian, eskerrak Jaunari!

[1] baitzitaion

[2] zebilen

[3] buruan, orduan (4. Bertsuko errimak, forma berean : ia = ua)

Gero eta gorago, habil Euskalduna,
 Behereko lohia izanik zikina.
 Tripuntzikerietan, nun duk atsegina?
 Erortzen bahiz ere, ez lotsa laguna.
 Izar baten argirat, jo beti aitzina.
 Gogoan den ametsa, oi zer zoriona!..

1975-8-10

Zakurra eta axeria

Pariseko jaun ustel zonbaiteri

Garaziko zakur bat, gure mendietan,
 Zinezko tripakoia, goizetik zabilan¹,
 Bazkaria nunbaitik beharrez atxeman,
 Itzuli ta mitzuli, beti debaldetan,
 Ez jakinik zer egin. Baina bat batian
 Oilo bat agertu zen bide bazterrian.

Berehala zakurra joan zen gogotik,
 Lasterka tirahala haren gihiletik²,
 Oiharzunak harrotuz, saingari loturik!...
 Sasu batean aldiz, barrandan isilik,
 Axeri bat han zagon³, hortzak zorrozturik,
 Muturra luze luze, beharriak xutik...

Berroaren azpitik, utziz bere loa,
 Ikusi zien⁴ ontsa zertan zen potzoa,
 Bai eta zeri buruz zabilan gaizoa.
 Hortan, axeriak, ez baitzen zozoa,
 Jauzi gaitz bat eginez, zabalduz ahoa,
 Kalitu zien eta... eraman oiloa!

[1] zebilen
 [2] gibeletik
 [3] zegoen
 [4] zuen

Zakurraren orroak, nork ez ditu entzun:
«Ohoïn zikin debria¹... Hirekilan nehun
Ez litekek bakean egin trikun trakun!»
Axeriak ordian, izanikan urrun,
Irri handi batekin: «Etsai edo lagun,
Biak ohoinak gituk², baina ni xapeldun!»

Abertzale maitea, ikusi duk hemen,
Oraiko jende batzu nolakoak diren,
Tripa, herri batean delarik nausitzen.
Bihotzaren oihua ez baita zabaltzen,
Nola gertatuko da norbait aski zuzen
Erraiteko garbiki tzarkeria nun den?

1980ko otsailean

OLERKI TTIPIAK

I. ALDIZKARIARI

Astekari bat aspaldi pagatu beharrez...

Pagatzeko berankor,
Haatik ez ahanzkor!..
Irakurtuz goxoan,
Ez dut kasurik eman
Urtean behar zela
Saristatu Herria.

1959-10-6

Eusko Deya

Eusko Deyari gogotik,
Igortzen ditut hementik,
Sos ttipi batzu bakarrik...
Ez da hor gauza handirik,
Baina jin da bihotzetik!

1960-1-16

[1] deabrua, orduan

[2] gaituk

Mouvement Fédéraliste Européen

Bizi dadin betikotz Euskaldun herria,
Bai eta gure aiten mintzaira maitia!..
Zazpiak bat eginik, muga suntsitia,
Gora Euskadi eta Europa berria!..

1969-4-28

Enbataren urte saria

Enbatari bihotzetik
Huna urteko saria.
Ez da hor gauza handirik,
Herriko haize maitia,
Euskalduna izanik!..

1962

Enbataren auzia

Gure auziarendako,
Denak, ttipi edo handi,
Xuti giten¹, erraiteko
Oihuka: Gora Euskadi!..

1965-1-25

Enbata sustengatzeko

Jalgitzeko mundurat Euskadi handia,
Ongi begiraturik euskara maitia,
Eta gora zabalduz ikurrin garbia.
Pitz dezagun Enbata gazte ta ernia!

1967-11-7

Enbatako gazteeri,
Abertzale handieri,
Lotsa gabe direneri,
Urte berri hun² deneri !

1967-1-1

[1] gaitezen

[2] on

Enbataren auzia

Oraiko gobernutan, zer zaharkeria!
Eta Paristarrekin beti tzarkeria...
Beraz, lagunt ditzagun: gure sorterrria,
Enbataren gogoia, eta gazterria!

1977-1-13

EHAS sustengatzeko

Gerta dadin Europa zuzen ta garbia,
Askatasunarekin Euskadi handia,
Haurrek ikas dezaten euskara maitia,
Susta dezagun EHAS gazte ta ernia!

1978-1-18

Elgar aldizkariari

Urte berri bat heldu da,
Hemen, elur eta horma;
Gogoan dugu herria,
Hango etxetik beroa...

Parisetik, urrunetik,
Arrotz hiri guzietik,
Elgarrekin bihotzetik,
Bilduko gira goxorik.

Sortuz geroz euskaldun,
Bai eta ere fededun,
Euskadi gora dezagun,
Eta denentzat, urte hun!

1960 ko abenduan

Principe de Viana

Principe de Viana-ri,
Bere buruzagieri,
Iruñako laguneri,
Ta euskaldun zintzoeri,
Urte goxo bat deneri!

Batzutan, urrun izanik,
Etxe maite bat utzirik,
Egoiten gira tristerik...
Bainan ez gira bakarrik,
Oroitzapenarengatik!

Bederen amets batian,
Izan gaiten baserrian,
Gure toki xaharrian,
Jarririk supazterrian,
Ahal den erdi erdian.

Padera suan karranka,
Pindarrak oro zartaka,
Nexkatoak, zer kalaka!
Mutikoak, hordagoka,
Eta haur txarrak oihuka!

Anitz jende, zorigaitzez,
Kinka gaixtoan izanez,
Ta geroaren beldurrez,
Herrestan dira nigarrez,
Urte on baten beharrez.

Ba, bainan hi Nafartarra,
Bihotza baituk azkarra,
Utzak¹ haurrentzat nigarra,
Maitazak Lege Zaharra,
Beti sustatuz euskara!

[1] utz ezak maita ezak

II. EUSKALZALEARI

Aita Mugika jakintsunari

Agur, Aita Mugika, jakintsun handia!
Orai ateratu da zure hitzategia,
Denentzat Ian ederra, ta miresgarria,
Euskararen alde, zer laguntzailia!
Izan dadin Jainkoa beti goratia.

Zuk, erlea bezala, eginik ezia,
nun nahitikan duzu bildu mintzairia,
Xede neketsu bati kartsuki lotia,
Iduriz Loiolako Iñaki Saindia.
Azpeitiak du berriz emaiten argia!..

Irakurle maitea, ez egon isilik!
Xuberotar bat edo Manex bat izanik,
Liburu berri hori laudazak¹ gogotik,
Zeren frogatzen baitu, deneri, geroztik,
Euskaldunen artean ez dela mugarik.

Domingo Agirreri

Agur, Ondarroako itsaso bazterra!
Ehun urtez uhainak jotzen du leihorra,
Hango «Goikokalean» sortu zen mundura
Domingo de Agirre, Euskalzain suharra,
Idazle, olerkari: hau apez zuhurra!
Apez saindu bat eta mariñel semia,
Laudatzen du Jainkoa maitatuz herria.
Hedatu behar dugu bere kar handia.
Bizi dadin betikotz euskara garbia.
Beraz, gora Euskadi eta Bizkaia!
Zubikarai Jaunari, eskaintzen dakot² nik,
Eskerrak, goraintziak, baina urrunetik...
Zeren, Ondarroako berriak ukanik,

[1] lauda ezak

[2] diot

Kaskoinherri tzar huntan,
Périgueux-n izanik,
Iduri zaut¹ naizela hurbildu etxetik !...

Périgueux-tik, 1964-6-14

Don Jose Estornes-Lasa Jaunari

Erronkariko uskara²,
Mendian zagon³ isilik...
Oi, jakintsun Nafartarra,
Ez duk, axola gaberik,
Gayarren mintzai ederra
Utziko leizetan hilik!
Gaizo uskara zaharra,
Berriz ibil hadi xutik,
Ta jalgi hadi mundura!
Oiharzunak, bortietik,
Izabatik Iruñara,
Bazterrak iratzarturik,
Estornes Lasari: Gora!...
Biziko baita, geroztik,
Erronkariko uskara.

1979ko martxoaren 20an.

Intzar Damaso aitaren liburua:

«Naparroako euskal esaera zarrak»
irakurtuz geroz,

Milesker bihotzetik egile jakintsunari,
Nafarroko seme zintzoari,
Euskaltzain kartsiari,
bai eta ere Jaun Kaputxin maitiari...

[1] zait
[2] euskara
[3] zegoen

«Naparroako euskal esaera zarrak»
irakurtzen dituzteneri:
Irakurle maitea, ez egon isilik,
Liburu berri hori, laudazak¹ gogotik,
Zeren, Araiztar edo Garaztar izanik,
Erakusten baitaiku², deneri, geroztik,
Nafartarren artean ez dela mugarik!

1975-4-9

Iratxet apezari

Zahartasuna bildurik,
Lehengo lanak utzirik,
Osagarrian izanik,
Zer behar dugu besterik ?

1983

Iratxet jaun apezari,
Bidarraiko semeari,
Idazle famatuari,
Ta Euskaltzain berriari,
Igortzen ditut hementik,
Bertsu horiek gogotik,
Goresmenez kargaturik,
Ta bihotzaren erditik!

1988-4-6

Mgr Mathieu

*A son Excellence Monseigneur Mathieu
Evêque d'Aire et de Dax
Cours Maréchal Joffre. Dax*

Ene lanak ezin egin
Aste batetik besterat,
Herrestan berantarekin
Baina sainduki zuretzat,
Desiratzen dautzut³ berdin:

[1] lauda ezak

[2] baitigu

Urte biziki goxo bat,
Osagarri hun¹ batekin.

Akizen, 1960-1-7

Norbert Tauer (Pragan bizi)

Adiskide maiteari,
Euskaltzale kartsuari,
Jakintsun aipatuari
Norbert Tauer Jaun onari,
Desiratzen dut jadanik,
Urte on bat bihotzetik,
Ta eskerrak bihurturik,
Donibane Garazitik.

1963-12-22

Ukanik orai laurogoi urte,
Adin ederra duzu nik uste!
Zernahi gizon nahi lukete
Hain luzaz bizi, bainan ez dute
Jainkoarekin euskara maite...
Ta zu bezala egin bezate!

1978

Baigorriko Eskualtzain berriari
Santibateko koblarien airia

Agur, agur, Baigorriko eskualde maitia.
Bazinien² pilotari, baita bertsularia,
Engoitik ukanen duzu Euskaltzain berria,
Haritschelhar Jauna baita gizon aipagarria.

Ikastetxe handietan erakasle izanik,
Gure Erakustokian gero izendaturik,
Jauna zuk duzu Etxahun pizten

[6] dizut
[1] on
[2] bazinuen

ahanzpenatik,
Manexa izanik ere, Barkoxe goraturik!..

Herriko seme bat gisa zaitugu ohoratzen,
Baionarat gure fama zuk baituzu hedatzen.
Geroztik, zure lanari xuxen bazira lotzen,
Kaskoinak hasiko dira euskaraz mintzatzen!..

1963-7-28

Legarralde jaunari

Euskaldunen artean, nor da Legarralde?
Samurtzen bada ere, ez liteke gorde
Zendako herritarrak, ta hainbeste jende
Holako Jaun batekin diren adiskide:
Gizon maitagarri bat, beharraren alde,
Jakintsun, kirolari, soinulari trebe,
Euskaltzale kartsua, bai eta bestalde
Laurogoi urterekin abertzalen kide...

Jainkoak heda deza, beti mendez mendez,
Euskaldun mota hori, gaixtaginen orde!

1978-1-18

Jean-Louis Davant

Jean-Louis Davant lagunari,
Ziberoko semeari,
Erakasle xintzoari,
Abertzale kartsuari,
Ta Euskaltzain berriari...

Igortzen dazkot¹ Pabetik,
Mila zorion, isilik,
Osto txar hori beltzturik,
Ta bertsu zombait emanik,
Laster, baina bihotzetik.

1976-8-22

[1] dizkiot

Satrustegi apeza, Valcarlos
Nafarroan

Nafarroako semeari,
Luzaideko apezari,
Euskaltzain berriari,
Ta bihotzdun gizonari,
Igortzen ditut gogotik,
Bertsu horiek isilik,
Goresmenez kargaturik,
Zorigaitzez urrunetik...

1963-9-12

Bergara jaunari

Bergara jauna Lapurtarrari,
Ofiziale hoberenari,
Makilegile famatuari,
Pilotazale bihotzdunari,
Agur holako euskaldunari!

1968-2-22

Euskaltzaindiari

Beti zerbaiten beldurrez,
Frantzia baita barrandan,
Egoiten niz¹ ezinbertzez
Paueko bulegoetan,
Lanarekin zorigaitzez,
Uztailaren igandetan.
Otoi barka gogo onez,
Beskoitzen ez baniz izan,
Eta milesker bihotzez.
Bainan heldu den urtean,
Askatasun beharrez,
Sartuko niz erretretan !

1971-6-24

[1] naiz

Euskal Idazleen elkarte

Euskal Idazleen biltzarretatik ezin etorri.

Beti lantsu zorigaitzez,
Urte batetik besterik,
Egun herrestan izanez,
Bihar harat edo hunat,
Zernahi egin beharrez
Atxemaiteko oren bat,
Geldirik ezin egonez,
Hola banoa lurperat!

Otoi, Jaun adiskideak,
Ez odol gaixtorik egin!
Urrundik, gure oihuak
Entzuten baitira berdin.
Gora Euskal Idazleak!
Zeren, izan gabe sorgin,
Biltzen ahal gira denak,
Bederen bihotzarekin!..

Pabetik, 1979ko otsailaren 5ean.

III. URTE BERRI ON

Urte berria, nor zira zu?

Minberatia¹, isila,
 Heldu zira hotzak hila.
 Batzutan ere, aztala
 Jotzen duzu tirahala.
 Ez lerratzeko, makila
 Tinkatzen duzu ta nola!
 Elur xurian, etxola
 Uste zinduke² lo dela.
 Oihu eginazu³: Hela!
 Ta sar zite⁴ berehala.
 Ikusiko duzu hola
 Supazterrian girela.

Urte berria, nor zira zu?
 Erranen datazu⁵ nuntik
 Jiten zira, jeus gaberik,
 Uda bero bat utzirik,
 Lili guziak galdurik!
 Neguan ere, haatik,
 Ez zena gauza goxorik?
 Eguberriko gauatik,
 Jesus haurra maitaturik,
 Iratzartu zira hortik,
 Ene ustez kexaturik,
 Dena hormaz arraildurik!
 Baduzea zuk burutik?

[1] minberatua, gatuen,

[2] zenuke

[3] egin ezazu

[4] sar zaitetz

[5] didazu

Urte berria, nor zira zu?
Joan behar zira arin,
Otsail hortan, arrunt sorgin,
Gatien marrakarekin,
Ihautiriko bestekin,
Goraturik Mari-Martin,
Jauzika omen Garazin,
Bere zango makurrekin...
Santibateko jantzekin,
Turruputun, bulunbekin,
Xerrikeria ta tupin,
Tripot edo kauserekin,
Kasu emazu leherrin!

Urte berria, nor zira zu?
Atzo hotz, egun beroa,
Hor iruzki¹, han lana,
Orai: haugi! Sarri: hoa!
Hasiko duzu martxoa.
Uste dut, giza gaizoa,
Ez duzula maite loa,
Ta bilakatuz eroa
Aldatzen duzu aroa,
Botatuz haize hegoa,
Emaztearen gogoa,
Hori betiko leloa...
Ba, bainan eta geroa?

Urte berria, nor zira zu?
Jainkoak daki nor ziren zu!

Gure Almanaka, 1965

[1] eguzki

Agur urte berria,
Hormarekin sortia,
Elurrez beztitia!

Otoi, urte berria,
Jainkoaren nahia,
Izan zite¹ garbia
Ene maitagarria.
Ekartzazu bakia,
Egunego ogia,
Udako iruzkia²,
Eta osagarria.
Agur urte berria,
Hormarekin sortia,
Elurrez beztitia!

*Gure Almanaka, 1961.
Herria, 1963-12-15*

Donibaneko garbitzaleri
Donibaneko garbitzaleri,
Gure langile bihotzduneri,
Alfer eta lo ez direneri,
Urte berri on, Jaun horieri !

1977-12-30

Urte berriarekin...
Osagarria lehenik,
Ontasun aski geroztik,
Euskal Herrian egonik
Jainkoak daki zoin goxorik,
Hori guzia, osorik,
Ukan dezazun zerutik,
Urte berriak emanik !

[1] zaitez
[2] eguzkia

Presoendako

Urte berri bat ukanik,
Sutegian beroturik,
Amets eder bat goxorik eginik,
Bilduko gira gogotik.

Eginen dugu otoitza,
Jainko Jaunak eman deza¹
Gudariari bihotza,
Herriari azken hitza,

Gerta dadin zoriona,
Euskadin askatasuna,
Egiazko euskalduna,
Ta zuretzat: urte ona...

1977-1-1

Urte berriari buruz

Elgar agerkariari,
Bere buruzagieri,
Pariseko laguneri,
Gaizo Euskalduneri,
Agur bero bat deneri!..

Kaskoin hiriño batetik,
Ene herria utzirik,
Gogoetan naiz isilik.
Oroitzapenak haatik
Ez nute² uzten bakarrik...

Bederen, amets batian,
Izanen gira herrian,
Gure toki xaharrian,
Goxoki supazterrian,
Ahaiden erdi-erdian.

[1] beza

[2] naute

Padera suan karranka!
Pindarrak oro zartaka,
Neskatoak, zer kalaka!
Mutikoak, hordagoka,
Eta haur txarrak mokoka...

Ametsa da zorigaitzez!
Etxetik urrun izanez,
Ta geroaren beldurrez,
Otoitzean gira, zinez,
Urte hun¹ baten beharrez.

1964ko abendoan

[1] on